

Veřejný život jiný. Pro dopravu žactva do středních škol bylo zřízeno autobusové spojení Mohelnice-Zábřeh. Bylo zahájeno plánování zemědělských prací po celý rok. V březnu byl zakoupen nový traktor pro místní JZD za velké finanční podpory Rolnického mlékařského družstva. Tak dostává JZD dobrého pomocníka na mechanizaci těžkých zemědělských prací. V tomto roce bylo také započato s výkupem mechanizačních prostředků od velkých rolníků pro státní strojní stanice. Tím bylo také větším rolníkům znemožněno včas a řádně obdělávat svá pole, a tím plnit dodávkové úkoly, za co byli potom také trestáni. Venkovské obyvatelstvo bylo většinou proti této akci. Poněvadž v místní obci bylo již JZD, byl mu ponechán samovazač, který byl vykoupen od rolníků J. Smékala, P. Bartoše a J. Balcárka. Mlátička byla vykoupěna od Ad. Hányše a rovněž byla ponechána v místním JZD. JZD mohlo tedy dobře užít traktor pro samovazač, a tak ve žních bylo pilně sečeno na polích družstevníků i nedružstevníků. Velkou závadou na rychlejší využití těchto strojů byla rozdrobenost půdy a přejíždění z jednoho pole na pole druhé. Nedošlo však ještě k hospodářsko-technické úpravě půdy. Družstvo setrvává dosud na I. typu. Byla prováděna podpisová akce pro zachování míru a nebylo občanů, kteří by odmítli podepsati.

Poměry lidopisné. Letos také více povolávala neúprosná Morana naše spoluobčany. Po naplnění života plodnou prací odešli Jan Neubauer, výměnkář, a Josef Dosihač, výměnkář. Předčasně však zemřeli: Anna Hegrová, vdova po řed. stř. školy, Jan Minář a rolník Josef Hegr. Všichni jako oběti zákeřných rakoviny a tuberkulózy.

Poměry politické. Ku dni 1. březnu bylo provedeno sčítání lidu a v naší obci bylo 512 obyvatelů. Všichni se přihlásili k národnosti české. Politickou činnost vyvíjí pouze strana KSČ, která má však v naší obci málo členů a tím je oslabena možnost vedoucí strany. Lidová strana zatím nevyvíjí činnost.

Poměry kulturní. O rozptýlení občanů v zimním období bylo postaráno třemi plesy: JZD, Sokol, SSD. Účastnice odírání peří uspořádaly si maškarní merendu. V březnu (5. až 7.) navštívilo naši obec Vesnické divadlo a sehrálo hry: „Mordova rokle a Mikuláš dačický z Heslova“ a pro děti maňáskové představení „Černé dýmky“. 26. III. sehráli žáci národní školy divadelní hru „Krakonošova medicína“. Sdružení rodičů a přátel školy uspořádalo dětské radovánky v Drázkách. Žáci předvedli program a rodiče obstarali pohoštění dětí. Sokol podnikl společnou vycházku na Lázek. V tomto roce nejprve nebyl slaven „28. říjen“ jako den našeho osvobození a bylo nařízeno slaviti v ten den znárodnění průmyslu. Slavena byla Velká říjnová revoluce. Pro zemědělce byly pořádány přednášky s náplní pro socializaci vesnice a v témž zaměřené byly vedeny „Hovory s občany“. Vyšší školy navštěvovali: reálné gymnázium v Zábřehu Václav John a Luděk Kácel, průmyslovou školu v Šumperku Jan Dražný a Miroslav Faldýn a vyšší zahradnickou v Zábřehu Josef John.

Poměry sociální. Zaměstnanost obyvatelstva je velmi dobrá a v zemědělství se pocituje nedostatek pracovních sil. Mladí, pokud je to možné, odcházejí do průmyslových podniků. Také socializace na venkově postupuje. Zrušen byl soukromý obchod Antonína Jedelského a tak zůstala jen prodejna Severomoravského spotřebního družstva. Dále bylo zrušeno pekařství Vladislava Langa a sýrašství Josefa Valoucha. Živnost byli nuceni odhlásiti Josef Puchr, obuvník, a Bedřich Maixner, holič. Oba odešli na práci do průmyslu. Na zemědělské práce nebylo zapotřebí stálých brigádníků. Během roku byla snaha zříditi mateřskou školu. Nebylo však vhodných místností a také počet matek zaměstnaných v socialistickém sektoru byl nedostatečný.

Poměry hospodářské. Průběh zimního období byl v celku mírný. Mrazy dostoupily v lednu nejvýše -14° C a v únoru střídaly se přeháňky, tání a mírné mrazy. Březen byl již bez sněhu a v první polovici mohl býti proveden postřik ovocných stromů. Po dvacátém březnu byly zahájeny polní práce. Jarní období bylo suché a deště nebyly vydatné. Žně probíhaly normálně a vše se sklídilo. Úroda byla dobrá na polích i v zahradách. Teprve podzim byl značně deštivý a sklizeň cukrovky vázla. Členové JZD si společně vypomáhali při žních a mlácení. Podzimní práce byly v celku včas zvládnuty a 19. prosince napadlo 20 cm sněhu.

Poměry zdravotní. Nebylo během roku zjištěno epidemické rozšíření chorob. Po stránce zdravotní je věnována velká péče dětem. Pro děti a nastávající matky byla zřízena lékařská poradna ve Zvoli. Provedeno bylo očkování proti tuberkulóze. U občanů od 15 do 45 roků byla provedena krevní zkouška pro zjištění pohlavních chorob. Tělesná výchova je podporována státem a v podzimním období byla prováděna akce „Sokol patří pracujícím“, která však v naší obci neměla zvláštních výsledků. Vyspělost po stránce tělocvičné byla oceňována získáním TOZ (Tyršův odznak zdatnosti). Prvním nositelem v naší obci byl Luděk Kácel, studující reálné gymnázia. O byty je značná nouze a po stránce zdravotní ještě několik rodin bydlí špatně.

Život náboženský. Po stránce náboženské nebylo přesunů.

Život spolkový. Sokol, kterému po nové organizaci zůstává jen činnost tělocvičná, nemůže řádně svou činnost vyvíjeti, poněvadž nemá dosud hřiště ani tělocvičnu. Žactvo cvičí na malém oploceném místě v zahradě. Československý svaz mládeže-místní skupina, která se stará o činnost kulturní, začala aktivně pracovati v podzimním období.

Rok 1951. Úprava a vzhled obce. Na horním konci u rybníka vyrostly dva rodinné domky. Jeden z bývalé stodoly upravil si František Hrubý a dostal číslo 124. Druhý domek ukončil život bývalé sušárny ovoce a palírny slivovice, kterou přebudoval Eduard Hrubý, a zůstalo mu staré číslo 44. Také bývalý obchod Ant. Jedelského po jeho zrušení upravil majitel Josef Valouch na obytný dům a Ant. Jedelský se přestěhoval na číslo 76. Před školní budovou objevil se u zahrádek nový drátěný plot, a tak vzhled školy se opět zlepšil. S úpravou svého domu započal také Vojtěch Knyř.

Veřejný život jiný. Spojení se Zábřehem a Mohelnicí se zlepšilo zavedením druhého autobusového spoje.

Poměry lidopisné. Svou životní dráhu ukončili po naplnění svého života plodnou prací a všichni v pozeňnaném věku tito občané: Jan Minář, výměnkář, A. Šimberová, poslední zdejší bába kořenářka, Amálie Neubauerová, výměnkářka, J. Polcer, výměnkář a Josef Maixner.

Poměry politické. Politickou činnost vyvíjí pouze KSČ, která také ovlivňuje politickou práci ve zdejší obci. Aby se umožňovala cesta k socializaci vesnice také u nás, pokračovalo se v uvědomování a přesvědčování u těch občanů, kteří dosud nestaví se kladně k budování socialismu. Dne 1. 9. navštívil naši obec poslanec Čsl. strany lidové a předseda JZD z Březové na Litovelsku, kterého družstvo vedou příslušníci strany lidové. Koncem roku bylo také u místního JZD rozhodnuto, že bude postaven společný kravín. Poněvadž se nenašla vhodná budova pro adaptaci, bylo schváleno krajskou a okresní komisí vybudovati kravín nový. Velký krok dopředu učinilo družstvo tím, že po žních byla provedena hospodářsko-technická úprava půdy. Meze byly rozorány a utvořeny hony. Družstvo dostalo v každém honu pozemky v celku a soukromí rolníci dostali přidělenou půdu většinou v těch honech, kde ji měli a ve stejné bonitě. Celá akce prošla klidně, i když všichni nebyli spokojeni. A tak kolem Rájce místo dlouhých a úzkých políček objevují se větší lány, na kterých již mnohem lépe pracuje traktor. Půda, jejíž majitelé nejsou v obci, byla dána do nuceného nájmu. Tím způsobem byla tedy všechna půda obdělána. Nájemci nemuseli majiteli platiti nájemné.

Poměry kulturní. Podniků skutečně hodnotných bylo méně a nebyla v tomto roce sehrána ani jedna divadelní hra. Snad má na to vliv i státní kino v Leštině, kde se promítá dvakrát týdně a je hojně navštěvováno – zvláště mládeží. Plesy pořádal Sokol a hasiči. Na ostatky pořádal Sokol maškarní merendu. Vyšší školy navštěvují: reálné gymnasium v Zábřehu Václav John, Luděk Kácel, Jan Mizera., techniku v Bratislavě Mir. Faldýn. Do obchodní školy v Šumperku chodí J. Minářová, a do obchodní akademie tamtéž Anna Badalová. Pro informaci o našem školství a jak mu pomáhati byly konány dne 16. II. „hovory s občany o škole“. Místní veřejná knihovna uspořádala dvakrát výstavu knih s prodejem. Také návštěva knihovny se zlepšuje a zájem projevují i děti. Pro poučení zemědělců konala se přednáška o agrobiologii, kterou přednesl profesor zahradnické školy v Zábřehu. Oslavy státních svátků a významných dní konají se společně a o program většinou starají se žáci národní školy a ČSM.

Poměry sociální. O práci v zemědělství je malý zájem a mladí mají snahu uplatnit se v průmyslu či v jiném zaměstnání. Za tím účelem odešli také do zaměstnání k ČSAD Ferdinand Vašíček a Josef Valouch. V továrnách pracuje se většinou podle státního katalogu a všude není spokojenost, neboť mnohdy to má za následek snížení mzdy. Od 26. února byly opět zavedeny lístky na chléb, mouku a pečivo. Důvodem bylo, že občané kupovali mouku na krmení dobytka a tím bylo ohroženo plynulé zásobování.

Poměry hospodářské. V lednu byla zima velmi mírná a téměř bez sněhu. Většinou místo sněžení přšlo a když napadlo trochu sněhu, hned zase roztál. Také únor se nepolepšil. Slabé mrazy (-2° C) vystřídalo také teplé počasí (+6° C). Sníh zase nenapadl. Teprve 4. března napadala souvislá sněhová pokrývka 7 cm, a tak jarní měsíc měl zimní háv.

Dne 12. a 13. února konali příslušníci SNB prohlídky u rolníků a zjišťovali, kdo si neoprávněně nakácel dřevo pro svou potřebu. I když káceli ve svém lese, není to dovoleno, poněvadž i soukromé lesy jsou obhospodařovány státem. V lednu byla zvýšena cena chleba a pečiva. 1 kg chleba byl za 8 Kčs, housky zůstaly za stejnou cenu 1 Kčs a snížena byla váha, 1 kg krupičkové mouky byl za 24 Kč. Jablka v lednu a únoru stála 27 Kčs za 1 kg. Pšeničná mouka hladká byla za 15-18 Kčs. Úroda obilí byla dobrá, i když někde trochu polehlo. Úroda ovoce byla slabá. Podzim byl bez větších dešťů a málo mrazů umožnilo pracovat na poli až do Vánoc.

Poměry zdravotní. V lednu postihla obec epidemie chřipky a spalniček. Průběh byl slabý a spalničky neměly vlivu na docházku školní. Snahou zlepšit tělesnou zdatnost žáků bylo zrušení žactva v sokolských jednotách a sokolské družiny jsou zakládány na národních školách. Výsledek však byl opačný – družin bylo založeno velmi málo, rodiče přestali mít zájem o tělesnou výchovu, a zvláště venkovské sokolské jednoty velmi upadaly. Po uvolnění domku č. 51 se nastěhovala M. Hamplová. JZD si zřídilo kancelář v č. 98.

Život náboženský. Letošním rokem působení příslušníků strany lidové byla organizována pouť k sv. Antoničku. Za zvuků hudby shromáždilo se téměř všechno občanstvo na návsi u Trojice a potom procesí šlo ku sv. Antoničku, kde pobožnost a kázání provedl zvolský děkan Frant. Kolaja. Po náboženských obřadech konala se v pěkném zákoutí družná zábava při koncertu hudby. Brzy na to, tj. 28. 6., konala se druhá pouť k Petru a Pavlu. Na místě zchátralého kříže byla postavena pěkná „Boží muka“ s nově posvěceným obrazem Petra a Pavla. Účast občanstva byla velká a také občané z Ráječka dostavili se v hojném počtu. Procesí vyšlo od kaple z „Nové dědiny“ a obraz byl nesen na nosítkách za doprovodu družiček. Po návratu od Petra a Pavla konala se veselice na louce. Hospodářsko-technická úprava půdy měla za následek týdenní stávkou zvoníka na obecní zvonici. Zvoník měl totiž za zvonění k používání část obecního pozemku. Při úpravě byla mu půda odňata, a tak zahájil stávkou. Když však byla mezi občanstvem snaha učiniti sbírku na zvoníka a když se nabízelí jiní starší lidé zvoniti zdarma – uvolil se dosavadní zvoník ve své funkci pokračovati.

Život spolkový. Také v tomto roce byla snaha od vedoucích Sokola zlepšit tělesnou výchovu v sokolských jednotách a byla nařizována akce „Sokol patří pracujícím“, která měla vlastně za úkol rozbít staré sokolské kádry, které příliš byly proniknuty vlasteneckými a demokratickými ideami sokolského učení. Tím se také někde stalo, že činovníci byli vyměněni, jednota členstva rozbita a tím také nastal rozvrat a úpadek v sokolských jednotách. Nesvornost rozleptávala veliké a ušlechtilé dílo, na jehož výsledky se díval s obdivem celý svět. Také v místní jednotě všim tím jednáním znechuceni odešli starší obětaví sokolští pracovníci a činnost jednoty začala upadat. Sokol uspořádal v červnu Sokolský den, na kterém cvičilo pouze žactvo a dorost. V červenci uspořádal autobusový zájezd na Buchlov, Velehrad, Luhačovice a Zlín. V tělocvičné činnosti byla pěstována hlavně odbíjená. Hospodářsko-technická úprava vymezila také nové hřiště v Pastviskách na rozloze 70 a. ČSM kromě kulturní činnosti při oslavách pořádal zájezd na Vranovskou přehradu. Také sbor dobrovolných hasičů pozbývá ráz dobrovolné pomoci a stává se více policejním a pořádkovým oddílem. Tím, že úřady povolují divadelní hry jen s ideovým podkladem socialistického rázu, projevila se nechuť ochotníků k takovým hrám a dřívější čilá divadelní činnost úplně se zastavila. Obecnostvo na venkově takové hry bojkotovalo, a tak by také dobrovolná a obětavá práce byla marná.

Rok 1952. Správa obce. Předsedou MNV zůstává Jiří Svačina a jeho pomocníky, tj. referenty, jsou: Josef Heger – zemědělský, František Badal – školní a osvětový, Lad. Schneider-finanční, Josef Vykydal-hospodářsko-technický a Anna Hrubá-sociální. Novým činitelem v lidosprávě jsou ustanoveni tajemníci MNV, kteří budou zastávat důležitou funkci politickou. V naší obci byl ustanoven František Polášek ze Skaličky.

Úprava a vzhled obce. Vojtěch Knyř nastěhoval se do nově přebudovaného domku a Jan Domlupil upravil vnější část své usedlosti. Josef Balcárek pořídil si drátěný plot kolem zahrady před domem. Pro usnadnění dopravy na zdejší státní silnici byla vyměřována vyrovnávací trasa v rovném prodloužení silnice přes sad přímo ku hřbitovu u Ráječka. V důsledku toho byl nucen Gustav Hrubý ustoupiti do jedné přímký s obecním domem č. 98 a svůj plot podle toho upravit. Na severozápadní části vesnice počala vyrůstati stavba kravína JZD. Bedřich Maixner pořídil novou střechu na domek a František Žák upravil si bývalý vepřinec na byt.

Veřejný život jiný. Autobusové spojení pro dopravu žáků do Zábřehu stále trvá. U odvodu bylo 6 branců a všichni byli odvedeni. V říjnu konal se předběžný odvod ročníku 1934. Pro trpící lid válčící Koreje byla provedena celostátní sbírka, která v naší obci vynesla 1 580 Kčs.

Poměry lidopisné. Narodilo se 9 dětí, z toho 1 dvojčata. Zemřely 4 osoby. Také neštěstí nevyhnulo se letos naší obci. Tak Alois Kepřt, žák 1. tř. střední školy zapálil rozbušku a byla mu poškozena levá ruka a oko. Dík odbornému léčení vyvázl z toho poměrně lehce. František Žák při řezání na kruhové pile uřízl si 3 prsty na levé ruce. Učitelka Bl. Pospíšilová zlomila si cestou z Leštiny do Rájce nohu. Kromě menších ztrát drůbeže aneb polního pychu nebylo větších krádeží a také větších provinění proti zákonům nebylo.

Poměry politické. Pracují pouze dvě politické strany KSČ a Čsl. strana lidová. Okresní vedení čsl. str. socialistické uspořádalo ve zdejší obci filmovou besedu. Zúčastnil se jí značný počet občanů ze Zábřehu a jejich pozornost k venkovu všechny účastníky potěšila. „Hovory s občany“ jsou občanstvem málo navštěvovány.

Poměry kulturní. V organizaci zdejší školy a ani v učitelském sboru nebylo změn. Školní docházka byla dobrá. Vyšší školní vzdělávání získávají: na reál. gymnáziu v Zábřehu 4 žáci, na obchodní akademii v Šumperku 1. žačka, na škole sociální v Olomouci 1 žačka, na pedagog. škole v Olomouci 1 žák a na universitě v Praze studuje 1 žák lékařství. Veřejná knihovna má 733 svazků. Letos byla konána revize knihoven a knihy, které nejsou

v souladu s dnešní politickou výchovou, byly vyřazeny. Tak i známé, oblíbené a krásné knihy Broučci od J. Karafiáta a Srdce byly vyřazeny. V lednu byla konána přednáška o zkušenostech sovětských kolchozníků a v listopadu „Sovětský kolchozník opora státu“. Ve dnech 15. - 16. III. byla akce Filmové jaro s uvedením filmů: Daleko od Moskvy a Štika v rybníce. 8. III. mělo JZD slavnostní výroční schůzi a při které měla vojenská posádka ze Zábřehu pěknou kulturní vložku. Státní film pořádal každý měsíc pravidelná představení. 26. III. konaly se hovory s občany doplněné krátkými filmy: 1. Sjezd katolického duchovenstva 2. zdravotní. Za duchovní správu promluvil ř. k. farář z Jakubovic. Po žních byl sál u Neubauerů zabrán pro skladiště obilí hospodářského družstva. Tím se také stalo, že nemohla být pořádána hodová zábava a také ostatní činnost byla omezena. Knihovna uspořádala jarní výstavu knih. Taneční činnost nebyla valná. Plesy byly pouze dva: Sokol pořádal šibřinky s rázem „Na pouti“ a ČSM obyčejný ples. V létě pořádala KSČ taneční zábavu v přírodě. Měsíci Čsl. sovět. přátelství dodala popularitu dílčí i hlavní štafeta do SSSR.

Poměry sociální. Zaměstnanost neklesá a stále je poptávka po pracovních silách. Mzdy jsou upravovány zpeřevňováním norem. Poměry majetkové jsou dobré, všichni jsou ve stáří zajištěni a není žebráků. Dosti tvrdě však zasáhlo na vesnicích zásobovací opatření. Majitelé půdy o 0,5 ha musí být ve všem samozásobiteli. Dodávky zemědělců jsou čtvrtletně kontrolovány, a kdo nemá splněny dodávky, nedostane lístky na cukr, mýdlo a šatenky. Ve III. čtvrtletí bylo 43 neplatičů. Tím bylo mnoho dětí ochuzeno o cukr, tak důležitý produkt výživy. Také přiděly paliva jsou omezeny. Rodina dostane ročně přiděl 10 q hnědého uhlí a 1 q dřeva. Na doplnění paliva sbírají občané v lese šišky.

Poměry hospodářské. Počasí v lednu bylo mírné a téměř bez sněhu. Teprve v únoru napadlo více sněhu. V polovici března se již oteplilo a začaly jarní práce, hlavně v JZD. Konec března byl však zase velmi chladný, opět mrzlo (-6 až -8° C) a práce na poli byly přerušeny. Od 11. 5. do 25. 5. bylo velmi chladno. Za večerních mrazů omrzly fazole, okurky, rané brambory a dokonce i jetel. Obilninám na rovině ochlazení prospělo, neboť hrozilo polehnutí. Pro včely bylo velmi nepříznivé jaro. Úroda ovoce se ukazovala po odkvětu dobrá. V červenci a srpnu bylo stálé a pěkné počasí. Září a říjen byl velmi deštivý, polní práce velmi vázly, hlavně sklizeň cukrovky. 6. listopadu přehnala se ještě bouře s hromobitím a blýskáním. Dne 9., 10. listopadu byly velké sněhové vánice, silnice ve vyšších polohách a horských sedlech byly nesjízdné a v horách napadlo 1–2 m sněhu.

11. listopadu nemělo JZD sklizeno 80 a brambor a většinu cukrovky. Dne 1. července, v neděli, postihla naši obec zlá živelná pohroma. Odpoledne přihnala se od západu bouře doprovázená krupobitím a průtržl mračen. Během asi 20 minut přival vodu a krup zničil nadějnou úrodu. Kroupy padaly asi ve velikosti holubího vejce a rozbíjely i okna. Žita byla zničena úplně, pšenice 50–60 % a jařiny také asi 50 %. Brambory byly otlučeny a na polích osázených řepou a cukrovkou bylo téměř zničeno vše. Ovoce i s listím bylo otlučeno. Záplavy vody strhávaly půdu na svazích a v Pastviskách a Rybníce byla úplná jezera vody. Náves byla zaplavena. Před školou spláchnuté kroupy a ulámané větve ucply roury a voda tekla na dolní konec po silnici jako ve velkém řečišti. I ptactvo bylo utlučeno. Zoufalý pohled byl na vesnici a okolí. Bouře přehnala se v pásu od Zábřehu ku Zvoli a Rájec byl středem. Touto pohromou bylo také velmi postiženo JZD a mnoho obětavé práce přišlo na zmar. Všechny jarní práce samo zvládlo a započalo se stavbou kravína. Již hned od jara všichni byli v pilné práci. Základem pro stavbu kravína je dostatek vody. Vydátné prameny byly hledány farářem z Horky pomocí proutků a magnetických přístrojů. Potom byla studna vykopána uprostřed louky. Základy kravína kopaly se ještě za mrazů a materiál byl svážen z Křížanova (dřevo, cihly, část krytiny) a kámen na základy byl částečně z Vitošova a větší část z bouraček v Maletíně. Dobrým pomocníkem byl traktor. Pro malý počet pracovních sil stavba pokračovala pomalu, a tak se nepodařilo do podzimu dokončit ani hlavní zdi. Také o žních měli družstevníci napilno. Mlátilo se i v noci. Jedna mlátička mlátila u kravína a druhá na poli u Krčí. Že bylo přes celé žně krásné a suché počasí bylo všechno obilí sklizeno a vylácano. Kritická situace však nastala při sklizni cukrovky a bylo nutné vyhlásit pracovní povinnosti pro všechny občany. Dík jejich porozumění o ochotě byla také cukrovka včas sklizena. Hluboká orba nebyla však dokončena. Rolnické mlékařské družstvo bylo zrušeno a přeměněno na národní podnik.

Poměry zdravotní. S úpravou hřiště nebylo započato, neboť majitelé na některých parcelách měli krmivovou základnu. Zaznamenán byl v naší obci 1. případ infekční žloutenky a v prosinci počala se šířit chřipka. O dobré byty je stále značný zájem.

Život náboženský. Také letos byla konána pouť ku sv. Antoničku a brzy na to k Petru a Pavlu. Účast kramářů na pouti je úkazem, že se stává populární a účast občanů na obou byla velká. Vyučování náboženství na školách bylo uznáno za nepovinný předmět a žáci, kteří chtějí náboženství navštěvovat, musí se přihlásit zvláštní přihláškou. V Rájci se všichni žáci přihlásili k vyučování náboženství. Ze 48 žáků přihlásilo se 46 do náboženství řím.- kat. a 2 českobrat. - evang.

Život spolkový. ČSM v zimních měsících měl čtenářský kroužek a připravoval členy k získání Fučikova odznaku. Sokol pořádal na Kamenci „Sokolský den“, na kterém vystupovalo většinou žactvo a členstvo hrálo jen odbíjenou.

Rok 1953. V tomto roce zemřel velký bojovník za práva pracujícího lidu pres. Klement Gottwald. Čest jeho práci!

Správa obce. O správu obce se staral místní národní výbor s předsedou Ignácem Karafiátem a tajemníkem Aloisem Štrampachem, kteří byli zvoleni místo dosavadních činovníků. Ostatní členové nebyli vyměněni. Jako pomocný orgán pro práci v MNV byly v obcích ustaveny výbory žen. Členky těchto výborů navštěvovaly v zimním období školení v Zábřehu. Předsedkyní výboru žen byla Vilemína Macháčková, členka JZD. Z pravomoci místního národního výboru bylo vyňato hospodaření na obecních pozemcích kolem řeky Sázavy. Toto převzal závod „Hrazení bystřin“ se sídlem v Šumperku. Do jejich pravomoci patřil i soukromý majetek. A tak tento závod se uvedl tím, že začal káceti stromy kolem Sázavy a při šetrnosti majitelů bylo jich mnoho a dřevo bylo potom rozprodáno částečně jako palivové a užitkové bylo odváženo. Že majitelé se radostně na to nedivali, je pochopitelné. V jarním období zase tento závod vysazoval nové sazenice stromů a keřů. Vysazování prováděly brigádnicky vyšší ročníky škol ze Zábřehu. Sazenice byly však velmi malé a mnoho jich uhynulo. MNV tím zařízením přišel o značný zdroj příjmů pro své místní hospodářství.

Úprava a vzhled obce. Dopravní ruch, který na silnici Zábřeh-Mohelnice stále vzrůstal, vyžadoval stále větší přehlednost v zatáčkách silnice. Byly prováděny úpravy plotů a za obět padl také veliký jasan, který stál těsně u silnice před hospodou. Byl kácen v únoru a přes chladné počasí byla účast občanů velká. Obklopen vedením drátů a blízko budov, dal dřevařům hodně práce, aby se položil do určeného směru. Práce s kácením a úklidem trvala téměř celý den. Také nízké vedení elektrických drátů přes silnici, hlavně v „Nové dědině“ nevyhovuje. Tak se stalo, že vysoko naložené auto suchým lnem zachytilo o dráty a jiskra od krátkého spojení len zapálila. Celé auto bylo v jednom plamenu a duchapřítomný řidič dokázal zavést hořící náklad až za vesnici a tam za pomoci mnoha občanů požár zdotati. Auto bylo silně poškozeno a vzniklá škoda činila asi 30 000 Kčs.

Veřejný život jiný. K úmrtí maršála SSSR J. V. Stalina byl v ČSR vyhlášen 6denní národní smutek. Náhle úmrtí presidenta Kl. Gottwalda po příletu z Moskvy, kde byl na pohřbu J. V. Stalina, hluboce zarmoutilo lid československý. V zájmu připravenosti našeho národa bránit mír byly znovu provedeny odvody všech osob, které nekonaly vojenskou službu. Na pomoc bojující Korey byla provedena sbírka, která vynesla 1 650 Kčs.

K 1. 6. byla provedena měnová reforma a zrušení potravinových lístků. Na měnovou reformu reagovali občané různým způsobem. Kdo neměl ušetřený kapitál, tomu to bylo celkem jedno. Zoufalí byli však lidé, kteří si šetřili na stavbu či opravu domku. A tak i v naší obci byla řada občanů, kteří za několik desítek ušetřených tisíc dostali pár korun, neboť se měnilo v poměru 1:50. Vklady ve spořitelnách byly měněny 1:5. Kdo tedy ukládal doma, byl na tom velmi špatně. Platy a mzdy byly upraveny v poměru 1:5. S povděkem bylo uvítáno zrušení potravinových lístků. Brzy se však objevily neblahé důsledky. Kdo nakupoval na potravinové lístky, nakupoval poměrně lacino proti cenám na volném trhu. Proto za nové ceny mohl si dělník a každý pracující koupit mnohem méně. Tím také nenastaly poruchy v zásobování, neboť na překotné a zbytečné nákupy nebylo peněz. Také v soustavě peněz byly změny, a tak v mincích vidíme nezvyklé tříhaléře a pětadvacetihaléře, v bankovkách tříkoruny a dvacetipětikoruny.

Poměry lidopisné. Narodilo se 6 dětí – 5 chlapců a 1 děvče. V požehnaném stáří zemřeli: Jan Vašíček, výměnkář, Hynek Jányš, výměnkář, Františka Horáčková, důchodkyně a majitelka domu, a Jan Koruna, výměnkář, který byl ze Šumperka převezen na hřbitov ve Zvoli. Předčasnou smrtí zemřel Hynek Pavlík a zanechal vdovu s 3 nezaopatřenými dětmi. Také Jan Diblík, technický úředník, zemřel velmi mlád následkem zákeřné nemoci a zůstala vdova s jedním dítětem. Sňatky byly 4. Počet obyvatelstva zůstává stále týž, tj. něco málo obyvatel přes 500. Na Kamenci v řece Sázavě byla nalezena mrtvola ženy – pocházející z Ráječka, která se utopila z omrzlosti života.

Poměry politické. Politicky pracují pouze 2 základní strategické organizace. MO Čsl. str. lidové není zvlášť aktivní a také MO KSČ pro malý počet nemůže vyvíjet potřebnou činnost. Mládež nemá zájem o politickou práci.

Poměry kulturní. Učitelka Blažena Pospíšilová, která si v minulém roce zlomila nohu, nastoupila školní službu až 20. 8. 1953. Po dobu její nepřítomnosti ve službě bylo vyučování zařízeno jako na škole jednotřídní. Na vysokých školách studují František Svačina, Jan Mizera, Marie Ptáčková. Na dopravní škole Václav John, na voj. učilišti Luděk Kácel, na pedagog. škole Eduard Hrubý a na jedenáctileté škole v Zábřehu M. Hýbnerová. V lednu nebyly pořádány plesy, neboť jediný sál v obci byl zabrán na skladiště obilí. 27. II. konala se přednáška na thema: „Politika Vatikánu“. Přednášela Marie Votavová, řed. jedenáctiletky ze Zábřehu. Státní kino konalo představení každých 14 dní. Tryzny při úmrtí J. V. Stalina a Kl. Gottwalda měly pěknou účast. 26. IV. pořádal ČSM taneční zábavu a také hodová zábava byla touto korporací pořádána. Místní prodejna Jednoty uspořádala výstavku knih. ČSM sehrál divadelní hru „Myslivecká latina“. Místní veřejná knihovna měla 742 svazků a za rok bylo 639 výpůjček. Hostinec byl zrušen a uzavřen.

Poměry sociální. Místní výbor žen při MNV prováděl akci na zřízení mateřské školy. Nebyl však dostatek dětí, jejichž matky jsou v zaměstnání a také vhodné místnosti pro školu nebyly získány, a proto celá akce neměla úspěch. Topivem je nutné velmi šetřit, neboť celoroční příděl pro rodinu činil 1 m³ dřeva a 8 q hnědého uhlí. Také proti neplničům povinných dodávek bylo postupováno přísně a nebyly jim povoleny zabíjačky a odepřeny potravinové lístky. Tím také trpěly domácnosti s dětmi, neboť se jim nedostával potřebný cukr. Dodávka mléka byla malá a nebylo pamětníka, že by obec Rájec dodala jen 300 l mléka denně. Zaměstnanost obyvatelstva byla dobrá a jen místní JZD pociťovalo nedostatek pracovních sil, hlavně při stavbě kravína.

Poměry hospodářské. V lednu bylo mírné počasí, slabá sněhová pokrývka a největší mráz byl -10° C. V únoru zima přituhla a pro úsporu paliva se ve školách od 1. do 16. nevyučovalo. Napadlo více sněhu a mrazy dosáhly -14° C. Koncem února a v březnu nastalo oteplení a tání. V dubnu bylo velmi pěkné počasí, sucho a polní práce dobře pokračovaly. Noční mrazy zničily však květ třešní. V květnu nastalo však velké zhoršení počasí. 9. května byl silný noční mráz. Z 9. na 10. května v noci napadl sníh a padal ještě celé dopoledne. Sněhu napadla silná vrstva (25-30 cm) a pod velkou tíží stromy se lámaly. V zahradách pomáhalo setřásání sněhu, který se dobře zachycoval na zelených stromech. Sníh ležel celý den a zajímavý byl pohled na zeleň stromů a kolem všude bílý sníh. Toto velké ochlazení mělo zhoubný vliv na úrodu ovoce. Začátek žní byl deštivý a některé obilí začalo porůstat. Po ustálení počasí žně se krásně ukončily a od té doby nepršelo celý podzim – jen dva malé deštičky. Podzim byl velmi suchý. První sníh napadl 27. XII. (7 cm) a ve dnech 28. a 29. sníh tál. Mrazy na sucho až -8° C. Od 1. ledna byla uzavřena místní rolnická mlékárna a mléko se odváželo na zpracování do Mohelnice. JZD pokračovalo dále ve svém hospodářství. Zaveden byl chov slepic. Kuřata byla vypěstována v bývalé dílně Frant. Badala a potom byla zřízena prozatímní drůbežárna na louce u kravína. 28. 12. bylo provedeno společné ustájení hovězího dobytka – zatím jen dojníc na polovině kravína. Mladý dobytek byl ještě ustájen v soukromých chlévech. Společné ustájení nebylo všemi členy přijato příznivě, a tak místo morálního upevnění družstva nastává rozkol.

Poměry zdravotní. V lednu se rozšířila chřipka se slabým průběhem a v září byla epidemie spalniček u dětí do 8. let. V listopadu vyskytli se 3 případy infekční žloutenky (2 žáci nár. školy a 1 případ věku předškolního). Díky rychlému zákroku okresního hygienika se epidemie dále nešířila.

Život náboženský. Tradiční průvod o Vzkříšení byl pro zvolské farníky zakázán. Ve zdejší obci nebyl povolen poutní průvod k sv. Antoníčku a Petru a Pavlu. Neděle dne 3. 5. byla přeložena na 2. 5. Obyvatelstvo, které nepracuje v závodech, nevzalo tuto úpravu na vědomí a dne 3. 5. se v polích nepracovalo. Na školách se stalo náboženství nepovinným předmětem. Z celkového počtu se přihlásilo 5 žáků, neboť byli jiného náboženského vyznání.

Život spolkový. Tělesná výchova byla opět přeorganizována a na vesnicích se mají starati o tento úsek OSO-Sokol. Ustavena byla místní skupina Svazarmu, jehož úkolem je příprava branců pro voj. službu. Nikdo jiný se také do této organizace nezapojil. Sportovní den byl pořádán 8. června a žáci národní školy vyplnili program. Účast občanů byla pěkná. ČSM vyvíjel během roku průměrnou činnost.